॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

वा॒य॒व्यꣳ श्वे॒तमाल॑भेत॒ भूति॑कामो वा॒युर्वै क्षेपि॑ष्ठा दे॒वता॑ वा॒युमे॒व स्वेन॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॒ भूति॑ङ्गमयति॒ भव॑त्ये॒वाति॑क्षिप्रा दे॒वतेत्या॑हुः सैन॑मीश्व॒रा प्र॒दह॒ इत्ये॒तमे॒व सन्तं॑ वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत नि॒युद्वा अ॑स्य॒ धृति॑र्द्धृ॒त ए॒व भूति॒मुपै॒त्यप्र॑दाहाय॒ भव॑त्ये॒व॥१॥

वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत॒ ग्राम॑कामो वा॒युर्वा इ॒माः प्र॒जा न॑स्यो॒ता नै॑नीयते वा॒युमे॒व नि॒युत्व॑न्तꣳ॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्र॒जा न॑स्यो॒ता नियच्छति ग्रा॒म्ये॑व भ॑वति नि॒युत्व॑ते भवति ध्रु॒वा ए॒वास्मा॒ अन॑पगाः करोति वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत प्र॒जाका॑मः प्रा॒णो वै वा॒युर॑पा॒नो नि॒युत्प्रा॑णापा॒नौ खलु॒ वा ए॒तस्य॑ प्र॒जाया॑ः॥२॥

अप॑क्रामतो॒ योऽल॑ं प्र॒जाये॒ सन्प्र॒जान्न वि॒न्दते॑ वा॒युमे॒व नि॒युत्व॑न्तꣳ॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्राणापा॒ना-

भ्यां प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजाँद्वायवे नियुत्वत आलभेत ज्योगामयावी प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्मादपक्रामतो यस्य ज्योगामयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप॥ ३॥

धावति स एवास्मिन्प्राणापानौ दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव प्रजापतिर्वा इदमेक आसीथ्सोऽकामयत प्रजाः पशून्थ्सृजेयेति स आत्मनो वपामुदक्खिदत्तामग्नौ प्रागृह्णात्ततोऽजस्तूपरः समभवत्तꣳ स्वायै देवतायाऽ आऽलभत ततो वै स प्रजाः पशूनसृजत यः प्रजाकामः॥ ४॥

पशुकामः स्याथ्स एतं प्राजापत्यमजन्तूपरमालभेत प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रजां पशून्प्रजनयति यच्छ्मश्रुणस्तत्पुरुषाणाꣳ रूपं यत्तूपरस्तदश्वानां यदन्यतोदन्तद्गवां यदव्या इव शफास्तदवीनां यदजस्तदजानामेतावन्तो वै ग्राम्याः पशवस्तान्॥ ५॥

रूपेणैवावरुन्धे सोमापौष्णन्त्रैतमालभेत पशुकामो द्वौ वा अजायै स्तनौ नानैव द्वावभिजायते ऊर्ज पुष्टिन्तृतीयः

सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै पशून्प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयत्यौदुम्बरो यूपो भवत्यूर्ग्वा उदुंबर ऊर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुन्धे॥६॥

भवत्येव प्रजायाआमयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप प्रजाकामस्तान् यूपस्त्रयोदश च॥ [१]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्माथ्सृष्टाः पराचीरायन्ता वरुणमगच्छन्ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददाथ्सोऽब्रवीद्वरं वृणीष्वाथ मे पुनर्देहीति तासां वरमाऽलभत स कृष्ण एकशितिपादभवद्यो वरुणगृहीतः स्याथ्स एतं वारुणं कृष्णमेकशितिपादमालभेत वरुणम्॥७॥

एव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति कृष्ण एकशितिपाद्भवति वारुणो ह्येष देवतया समृध्द्यै सुवर्भानुरासुरः सूर्यन्तमसाऽविध्यत्तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्य यत्प्रथमन्तमोऽपाघ्नन्थ्सा कृष्णाऽविरभवद्यद्द्वितीयꣳ सा फल्गुनी यत्तृतीयꣳ सा बलक्षी

यदद्ध्यस्थादपाकृन्तन्थ्साऽविऽर्वशा॥८॥

समभवत्ते देवा अब्रुवन्देवपशुर्वा अयꣳ समभूत्कस्मा इममालफ्स्यामह इत्यथ वै तर्ह्यल्पा पृथिव्यासीदजाता ओषधयस्तामविं वशामादित्येभ्यः कामायाऽलभन्त ततो वा अप्रथत पृथिव्यजायन्तौषधयो यः कामयेत प्रथेय पशुभिः प्र प्रजया जायेयेति स एतामविं वशामादित्येभ्यः कामाय॥९॥

आ लभेतादित्यानेव कामꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवैनं प्रथयन्ति पशुभिः प्र प्रजया जनयन्त्यसावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एता मल्हा आलऽभन्ताग्नेयीं कृष्णग्रीवीꣳ सꣳहितामैन्द्रीꣳ श्वेतां बार्हस्पत्यान्ताभिरेवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एता मल्हा आलभेत॥१०॥

आग्नेयीं कृष्णग्रीवीꣳ सꣳहितामैन्द्रीꣳ श्वेतां बार्हस्पत्यामेता एव देवताः स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसन्दधति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता प्रातराग्नेयीं कृष्णग्रीवीमालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने सꣳहितामैन्द्रीꣳ शरद्यपराह्णे श्वेतां बार्हस्पत्यात्रीणि

वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ताँ प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येव॥११॥

अव रुन्धे सं वथ्सरं पर्यालभ्यन्ते सं वथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता सं वथ्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति गर्भिणयो भवन्तीन्द्रियं वै गर्भ इन्द्रियमेवास्मिन्दधति सारस्वतीं मेषीमालभेत य ईश्वरो वाचो वदितोः सन्वाचन्न वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवास्मिन्न्॥१२॥

वाचन्दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यपन्नदती भवति तस्माँन्मनुष्याँः सर्वां वाचं वदन्त्याग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयाव्यग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरेवास्य शरीरन्निष्क्रीणाति सोमाद्रसमुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव सौम्यं बभ्रुमालभेताग्नेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमः॥१३॥

वै रेतोधा अग्निः प्रजानाँ प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दतै प्रजामाँग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राँह्मणो विद्यामनूच्य

न वि॒रोचे॑त॒ यदा॑ग्ने॒यो भव॑ति॒ तेज॑ ए॒वास्मि॒न्तेन॑ दधाति॒ यथ्सौ॒म्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सन्तेन॑ कृ॒ष्णग्री॑व आग्ने॒यो भ॑वति॒ तम॑ ए॒वास्मा॒दप॑हन्ति श्वे॒तो भ॑वति॥१४॥

रुच॑मे॒वास्मि॑न्दधाति ब॒भ्रुः सौ॒म्यो भ॑वति ब्रह्मवर्च॒समे॒वास्मि॒न्नि कृ॒ष्णग्री॑व॒माल॑भेत सौ॒म्यं ब॒भ्रुमा॑ग्ने॒यं कृ॒ष्णग्री॑वं पुरो॒धाया॒ꣳ स्पर्ध॑मान आग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः सौ॒म्यो रा॑ज॒न्यो॑-ऽभित॑ः सौ॒म्यमा॑ग्ने॒यौ भ॑वत॒स्तेज॑सै॒व ब्रह्म॑णोभ॒यतो॑ रा॒ष्ट्रं परि॑गृह्णात्येक॒धा स॒मावृ॑ङ्क्ते पु॒र ए॑नन्दधते॥॥१५॥

लु॒भे॒त॒ वरु॑णं व॒शैतामवि॑ व॒शामा॑दि॒त्येभ्यः॒ कामा॑य म॒लुहा आल॑भेत॒ तान्ये॒व सैवास्मि॒न्थ्सोमः॑ श्वे॒तो भ॑वति॒ त्रिच॑त्वारिꣳशच्च। (२)।॥ [२]

दे॒वा॒सु॒रा ए॒षु लो॒केष्व॑स्पर्द्धन्त॒ स ए॒तं विष्णु॑र्वाम॒नम॑पश्यत्तꣳ स्वायै॑ दे॒वता॑या॒ आऽल॑भत॒ ततो॒ वै स इ॒माल्लो॑काँन॒भ्य॑जयद्वैष्ण॒वं वा॑म॒नमाल॑भेत॒ स्पर्द्ध॑मानो॒ विष्णु॑रे॒व भू॒त्वेमाल्लो॑काँन॒भिज॑यति॒ विष॑म॒ आल॑भेत॒ विष॑मा इव॒ हीमे लो॒काः समृ॑द्ध्या॒ इन्द्रा॑य मन्यु॒मते॒ मन॑स्वते ल॒लाम॑ प्राश्वृ॒ङ्गमाल॑भेत सङ्ग्रा॒मे (१६)

सं य॑त्त इन्द्रि॒येण॒ वै म॒न्युना॒ मन॑सा सङ्ग्रा॒मञ्ज॑य॒तीन्द्र॑मे॒व म॑न्यु॒मन्तं॒ मन॑स्वन्त॒ꣳ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स

एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति जयति तꣳ संङ्ग्राममिन्द्राय मरुत्वते पृश्निसक्थमालभेत ग्रामकाम इन्द्रमेव मरुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सजातान्प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्तेन (१७)

ऐन्द्रो यत्पृश्निस्तेन मारुतः समृद्ध्यै पश्चात्पृश्निसक्थो भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै विशङ्करोति सौम्यं बभ्रुमालभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्नꣳ सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सौम्यं बभ्रुमालभेत यमलम् (१८)

राज्याय सन्तꣳ राज्यन्नोपनमेथ्सौम्यं वै राज्यꣳ सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैनꣳ राज्यन्नमति बभ्रुर्भवत्येतद्वै सोमस्य रूपꣳ समृद्ध्या इन्द्राय वृत्रतुरे ललाम प्राशृङ्गमालभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः पाप्मानमेव वृत्रन्तीर्त्वा प्रतिष्ठां गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने ललाम प्राशृङ्गमा (१९)

लभेत यः पाप्मना गृहीतः स्यात्पाप्मा वा

अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहनꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मात्पाप्मानमभिमातिं प्रणुदत इन्द्राय वज्रिणे ललामं प्राशृङ्गमालभेत यमलꣳ राज्याय सन्तꣳ राज्यन्नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै वज्रं प्रयच्छति स एनं वज्रो भूत्वा इन्द्र उपैनꣳ राज्यन्नमति ललामः प्राशृङ्गो भवत्येतद्वै वज्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै॥ (२०)

सङ्ग्रामे तेनालमभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमैनं पञ्चदश च।3।॥ [३]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामस्यात्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता प्रातस्त्रील्लँलामानालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने (२१)

त्रीञ्छितिपृष्ठाञ्छरद्यपराह्णे त्रीञ्छितिवारान्त्रीणि वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येवावरुन्धे त्रयस्त्रय आलभ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति सं वथ्सरं

प॒र्याल॑भ्यन्ते सं वथ्स॒रो वै ब्र॑ह्मवर्च॒सस्य॑ प्रदा॒ता सं॑ वथ्स॒र ए॒वास्मै॑ ब्रह्मवर्च॒सं प्रय॑च्छति ब्रह्मवर्च॒स्येव॑ भ॑वति सं वथ्स॒रस्य॑ प॒रस्ता॑त्प्राजाप॒त्यङ्कृ॑ष्णम् (२२)

आल॑भेत प्र॒जाप॑तिः॒ सर्वा॑ दे॒वता॑ दे॒वता॑स्वे॒व प्रति॑तिष्ठति॒ यदि॑ बिभी॒याद्दु॒श्चर्मा॑ भविष्या॒मीति॑ सोमापौ॒ष्णꣳ श्या॒ममाल॑भेत सौ॒म्यो वै दे॒वत॑या॒ पुरु॑षः पौ॒ष्णाः प॒शवः॒ स्वयै॒वास्मै॑ दे॒वत॑या प॒शुभि॒स्त्वच॑ङ्करोति॒ न दु॒श्चर्मा॑ भवति दे॒वाश्च॒ वै य॒मश्चा॒स्मिल्लो॒के॑ऽस्पर्द्धन्त॒ स य॒मो दे॒वाना॑मिन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मयुवत॒ तद्य॒मस्य॑ (२३)

य॒म॒त्वन्ते दे॒वा अ॑मन्यन्त य॒मो वा इ॒दम॑भू॒द्यद्वयꣳ स्म इति॒ ते प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धाव॒न्थ्स ए॒तौ प्र॒जाप॑तिरा॒त्मन॑ उक्षव॒शौ निर॑मिमीत॒ ते दे॒वा वै॑ष्णावरु॒णीं व॒शामा-ऽल॑भन्ते॒न्द्रमु॒क्षाण॒न्तं वरु॑णेने॒व ग्रा॑हयि॒त्वा विष्णु॑ना य॒ज्ञेन॒ प्राणु॑दन्ते॒न्द्रेणै॒वास्यै॑न्द्रि॒यम॑वृञ्जत॒ यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्थ्स्याथ्स स्पर्द्ध॑मानो वैष्णावरु॒णीम् (२४)

व॒शामाल॑भेते॒न्द्रमु॒क्षाणं॒ वरु॑णेने॒व भ्रातृ॑व्यङ्ग्राहयि॒त्वा विष्णु॑ना य॒ज्ञेन॒ प्रणु॑दत ऐ॒न्द्रेणै॒वास्यै॑न्द्रि॒यं वृ॑ङ्क्ते॒ भव॑त्या॒त्मना॒

परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भव॒तीन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्तं वृ॒त्रो ह॒तः षो॑ड॒शभि॑र्भो॒गैर॑सिना॒त्तस्य॑ वृ॒त्रस्य॑ शीर्ष॒तो गाव॒ उदा॑य॒न्ता वै॑देह्यो॑ऽभव॒न्तासा॑मृष॒भो ज॒घनेऽनूदै॒त्तमिन्द्रः॑ (२५)

अ॒चा॒य॒थ्सो॑ऽमन्यत॒ यो वा इ॒ममा॒लभे॑त॒ मुच्ये॑ता॒स्मात्पा॒प्मन॒ इति॒ स आ॑ग्ने॒यं कृ॒ष्णग्री॑व॒मालं॑भतै॒न्द्रमृ॑ष॒भन्तस्या॒ग्निरे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑सृतः षोडश॒धा वृ॒त्रस्य॑ भो॒गानप्य॑दहदै॒न्द्रेणे॑न्द्रि॒यमा॒त्म यः पा॒प्मना॑ गृही॒तः स्याथ्स आ॑ग्ने॒यं कृ॒ष्णग्री॑व॒मालं॑भेतै॒न्द्रमृ॑ष॒भम॑ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑सृतः (२६)

पा॒प्मान॒मपि॑ दहत्यै॒न्द्रेणे॑न्द्रि॒यमा॒त्मन्ध॑त्ते॒ मुच्य॑ते पा॒प्मनो॒ भव॑त्ये॒व द्या॑वापृथि॒व्या॑न्धे॒नुमाल॑भेत॒ ज्योग॑परुद्धो॒ऽनयो॒र्हि वा ए॒षोऽप्र॑तिष्ठितोऽथै॒ष ज्योगप॑रुद्धो॒ द्यावा॑पृथि॒वी ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ ते ए॒वैन॑ं प्रति॒ष्ठाङ्ग॑मयतः॒ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति पर्या॒रिणी॑ भवति पर्या॒रीव॒ ह्ये॑तस्य॑ रा॒ष्ट्रं यो ज्योग॑परुद्धः॒ समृ॑द्ध्यै वाय॒व्यम्॑ (२७)

व॒थ्समा ल॑भेत वा॒युर्वा अ॒नयो॑र्व॒थ्स इ॒मे वा ए॒तस्मै॑ लो॒का अप॑शुष्का॒ विडप॑शु॒ष्काऽथै॒ष ज्योगप॑रुद्धो वा॒युमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ इ॒माल्लो॑काऽन् विशं॒ प्रदा॑पयति॒ प्रास्मा॑ इ॒मे लो॒काः स्रु॑वन्ति भुञ्ज॒त्ये॑नं॒ विडुप॑तिष्ठते॥ (२८)

म॒द्यन्दिं॑ने॒ कद्रु॑ य॒मस्य॒ स्पर्द्ध॑मानो वैष्णावरु॒णीन्तमिन्द्रो॑ऽस्य॒ स्वेनं॑ भागधेये॒नोप॑सृतो वायव्यं॑ द्विच॑त्वारिꣳशच्च। (४)॥ [४]

इन्द्रो॑ व॒लस्य॒ बिल॒मपौ॑र्णोथ्स य उ॑त्त॒मः प॒शुरासी॒त्तं पृ॒ष्ठं प्रति॑ स॒ङ्गृह्योद॑क्खिद॒त्तꣳ स॒हस्रं॑ प॒शवोऽनूदा॑य॒न्थ्स उ॑न्न॒तो॑ऽभव॒द्यः प॒शुका॑मः॒ स्याथ्स ए॒तमै॒न्द्रमु॑न्न॒तमाल॑भे॒तेन्द्र॑मे॒व स्वेनं॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒शून्प्रय॑च्छति पशु॒मानै॒व भ॑वत्युन्न॒तः (२९)

भ॒व॒ति॒ सा॒ह॒स्री वा ए॒षा ल॒क्ष्मी यदु॑न्न॒तो ल॒क्ष्मियै॒व प॒शूनव॑रुन्धे य॒दा स॒हस्रं॑ प॒शून्प्रा॑प्नु॒यादथ॑ वैष्ण॒वं वा॑म॒नमाल॑भेतै॒तस्मि॒न्वै तथ्स॒हस्र॒मध्य॑तिष्ठ॒त्तस्मा॑दे॒ष वा॑म॒नः समी॑षितः प॒शुभ्य॑ ए॒व प्रजा॑तेभ्यः प्रति॒ष्ठान्द॑धाति॒ को॑ऽर्हति स॒हस्रं॑ प॒शून्प्राप्तु॒मित्या॑हुरहोरा॒त्राण्ये॒व स॒हस्र॑ꣳ स॒म्पाद्याल॑भेत प॒शवः॑ (३०)

वा अ॑होरा॒त्राणि॑ प॒शूनै॒व प्रजा॑तान्प्रति॒ष्ठाङ्ग॑मय॒त्योष॑धीभ्यो वे॒हत॒माल॑भेत प्र॒जाका॑म॒ ओष॑धयो॒ वा ए॒तं प्र॒जायै॒ परि॑बाधन्ते॒ योऽल॑ं प्र॒जायै॒ सन्प्र॒जान्न वि॒न्दत॒ ओष॑धयः॒ खलु॒ वा ए॒तस्यै॒ सूतु॒मपि॑ घ्नन्ति॒ या वे॒हद्भव॒त्योष॑धीरे॒व स्वेनं॑

भागधेयेनोपधावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयन्ति विन्दते (३१)

प्रजामापो वा ओषधयोऽसत्पुरुष आप एवास्मा असतः सद्दधति तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः सद्दधतीत्यैन्द्रीꣳ सूतवशामालभेत भूतिकामोऽजातो वा एष योऽलं भूत्यै सम्भूतिन्न प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा एषा सूत्वा वशाऽभवत् (३२)

इन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिङ्गमयति भवत्येव यꣳ सूत्वा वशा स्यात्तमैन्द्रमेवालभेतैतद्वाव तदिन्द्रियꣳ साक्षादेवेन्द्रियमवरुन्ध ऐन्द्राग्नं पुनरुथ्सृष्टमालभेत य आ तृतीयात्पुरुषाथ्सोमन्न पिबेद्विच्छिन्नो वा एतस्य सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (३३)

तृतीयात्पुरुषाथ्सोमन्न पिबतीन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे यदाग्नेयो भवत्याग्नेयो वै ब्राह्मणः स्वामेव देवतामनु सन्तनोति पुनरुथ्सृष्टो भवति पुनरुथ्सृष्ट इव ह्येतस्य (३४)

सोमपीथः समृद्ध्यै ब्राह्मणस्पत्यन्तूपरमालभेताभिचरन्ब्रह्मणस्
स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमा वृश्चति
ताजगार्तिमार्च्छति तूपरो भवति क्षुरपविर्वा एषा
लक्ष्मी यत्तूपरः समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो
वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वैभीदक
इध्मो भिनत्त्येवैनम्॥ (३५)

भवत्युन्नतः पशवो जनयन्ति विन्दतेऽभवथ्सन्नेतस्येध्मस्त्रीणि च॥ [५]

बार्हस्पत्यꣳ शितिपृष्ठमालभेत ग्रामकामो यः
कामयेत पृष्ठꣳ समानानाꣳ स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन
भागधेयेनोपधावति स एवैनं पृष्ठꣳ समानानाङ्करोति ग्राम्येव
भवति शितिपृष्ठो भवति बार्हस्पत्यो ह्येष देवतया समृद्ध्यै
पौष्णꣳ श्याममालभेतान्नकामोऽन्नं वै पूषा पूषणमेव स्वेन
भागधेयेनोपधावति स एवास्मै (३६)

अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा
अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै मारुतं पृश्निमालभेतान्नकामोऽन्नं वै
मरुतो मरुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं
प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति पृश्निर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ

समृ॑द्ध्या ऐ॒न्द्रम॑रु॒णमाल॑भेतेन्द्रि॒यका॑म॒ इन्द्र॑मे॒व (३७)

स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यन्द॑धातीन्द्रिया॒व्ये भ॑वत्यरु॒णो भ्रूमा॑न्भवत्ये॒तद्वा इन्द्र॑स्य रू॒पꣳ समृ॑द्ध्यै सावि॒त्रमु॑पद्धू॒स्तमाल॑भेत स॒निका॑मः सवि॒ता वै प्र॑स॒वाना॑मीशे सवि॒तार॑मे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ स॒निं प्रसु॑वति॒ दान॑कामा अस्मै प्र॒जा भ॑वन्त्युपद्धू॒स्तो भ॑वति सावि॒त्रो ह्ये॑षः (३८)

दे॒वत॑या॒ समृ॑द्ध्यै वैश्वदे॒वं ब॑हुरू॒पमाल॑भे॒तान्न॑कामो वैश्वदे॒वं वा अन्नं॒ विश्वा॑ने॒व दे॒वान्थ्स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ त ए॒वास्मा॒ अन्नं॒ प्रय॑च्छन्त्यन्ना॒द ए॒व भ॑वति बहुरू॒पो भ॑वति बहुरू॒पꣳ ह्यन्न॒ꣳ समृ॑द्ध्यै वैश्वदे॒वं ब॑हुरू॒पमाल॑भेत॒ ग्राम॑कामो वैश्वदे॒वा वै स॑जा॒ता विश्वा॑ने॒व दे॒वान्थ्स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ त ए॒वास्मै॑ (३९)

स॒जा॒तान्प्रय॑च्छन्ति ग्रा॒म्ये॑व भ॑वति बहुरू॒पो भ॑वति बहुदेव॒त्यो ३॒ ह्ये॑ष समृ॑द्ध्यै प्राजापा॒त्यन्तू॑प॒रमाल॑भेत॒ यस्याना॑ज्ञातमिव॒ ज्योगा॒मयै॑त्प्राजापा॒त्यो वै पुरु॑षः प्र॒जाप॑तिः॒ खलु॒ वै तस्य॑ वेद॒ यस्याना॑ज्ञातमिव॒ ज्योगा॒मय॑ति प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒

स एवैनन्तस्माथ्स्रामान्मुञ्चति तूपरो भवति प्राजापत्यो ह्येष देवतया समृद्ध्यै॥ (४०)

अस्मा इन्द्रमेवैष संजाता विश्वानेव देवान्थ्स्वेनं भागधेयेनोपधावति त एवास्मै प्राजापत्यो हि त्रीणि च॥ [६]

वषट्कारो वै गायत्रियै शिरोऽच्छिनत्तस्यै रसः परा-ऽपतत्तं बृहस्पतिरुपागृह्णाथ्सा शितिपृष्ठा वशाऽभवद्यो द्वितीयः परापतत्तं मित्रावरुणावुपागृह्णीताꣳ सा द्विरूपा वशाऽभवद्यस्तृतीयः परापतत्तं विश्वे देवा उपागृह्णन्थ्सा बहुरूपा वशाऽभवद्यश्चतुर्थः परापतथ्स पृथिवीं प्राविशत्तं बृहस्पतिरभि (४१)

अगृह्णादस्त्वेवायं भोगायेति स उक्षवशः समभवद्यल्लोहितं परापतत्तद्रुद्र उपागृह्णाथ्सा रौद्री रोहिणी वशाऽभव-द्वार्हस्पत्याꣳ शितिपृष्ठामालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेनं भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्म-वर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु (४२)

वै ब्रह्मवर्चसञ्छन्दसामेव रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे

मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत वृष्टिकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्याङ्खलु वै पर्जन्यो वर्षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन (४३)

रसं वृष्टिमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत प्रजाकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्याङ्खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां प्रजां प्रजनयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामवं (४४)

रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वा अन्नञ्छन्दसामेव रसेन रसमन्नमवरुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (४५)

सजाता विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त

एवास्मै सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै सजाताश्छन्दसामेव रसेन रसꣳ सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुक्षवशमालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसम् (४६)

दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वशां वा एष चरति यदुक्षा वशा इव खलु वै ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशां ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे रौद्रीꣳ रोहिणीमालभेताभिचरन्रुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमार्च्छति रोहिणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनम्॥ (४७)

अभि खलु वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन प्रजामवं वैश्वदेवा वै ब्रह्मवर्चसं यूप एकान्नविꣳशतिश्च। (७)॥ [७]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां वशामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां

वशामालभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति बैल्वो यूपो भवत्यसौ (४८)

वा आदित्यो यतोऽजायत ततो बिल्व उदतिष्ठथ्सयौन्येव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकर्णीमा लभेताभिचरन्वारुप पुरस्तान्निर्वपेद्वरुणेनैव भ्रातृव्यङ्गाहयित्वा ब्रह्मणा स्तृणुते बभ्रुकर्णी भवत्येतद्वै ब्रह्मणो रूपꣳ समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः श्रृणाति (४९)

एवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनं वैष्णवं वामनमालभेत यं यज्ञो नोपनमेद्विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै यज्ञं प्रयच्छत्युपैनं यज्ञो नमति वामनो भवति वैष्णवो ह्येष देवतया समृद्ध्यै त्वाष्ट्रं वडबमालभेत पशुकामस्त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाम् (५०)

प्रजनयिता त्वष्टारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पशून्मिथुनान्प्रजनयति प्रजा हि वा एतस्मिन्पशवः प्रविष्टा अथैष पुमान्थ्सन्वडबः साक्षादेव प्रजां पशूनवरुन्धे

मैत्रꣳ श्वेतमालभेत सङ्ग्रामे सं यत्ते समयकामो मित्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं मित्रेण सन्नयति (५१)

विशालो भवति व्यवसाययत्येवैनं प्राजापत्यं कृष्णमालभेत वृष्टिकामः प्रजापतिर्वै वृष्ट्या ईशे प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पर्जन्यं वर्षयति कृष्णो भवत्येतद्वै वृष्ट्यै रूपꣳ रूपेणैव वृष्टिमवरुन्धे शबलो भवति विद्युतमेवास्मै जनयित्वा वर्षयत्यवाशृङ्गो भवति वृष्टिमेवास्मै नियच्छति॥ (५२)

[८]शृणाति मिथुनानान्नयति यच्छति॥]

वरुणꣳ सुषुवाणमन्नाद्यन्नोपानमथ्स एतां वारुणीं कृष्णां वशामपश्यत्ताꣳ स्वायै देवतायाऽआऽलभत ततो वै तमन्नाद्यमुपानमद्यमलमन्नाद्याय सन्तमन्नाद्यन्नोपनमेथ्स एतां वारुणीं कृष्णां वशामालभेत वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नादः (५३)

एव भवति कृष्णा भवति वारुणी ह्येषा देवतया समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णमपाश्चौषधीनाञ्च सन्धावन्नकामो मैत्रीर्वा ओषधयो वारुणीरापोऽपां च खलु

वा ओषधीनां च रसमुपजीवामो मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अन्नं प्रयच्छतोऽन्नाद एव भवति (५४)

अपाश्चौषधीनाश्च सन्धावालभत उभयस्यावरुद्ध्यै विशाखो यूपो भवति द्वे ह्येते देवते समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमा लभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी यन्मैत्रो भवति मित्रेणैवास्मै वरुणꣳ शमयति यद्वारुणः साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव देवा वै पुष्टिन्नाविन्दन्न् (५५)

तां मिथुनेऽपश्यन्तस्यान्न समराधयन्तावश्विनावब्रूतामावयोव एषा मैतस्याँ वदद्धमिति साऽश्विनोरेवाभवद्यः पुष्टिकामः स्याथ्स एतामाँश्विनीं यमीं वशामालभेताश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्पुष्टिं धत्तः पुष्यति प्रजया पशुभिः॥ (५६)

अन्नादोऽन्नाद एव भवत्यविन्दन्पञ्चत्वारिꣳशच्च।9।॥ [९]

आश्विनन्धूम्रलालममालभेत यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासेदश्विनौ वै देवानामसोमपावास्तान्तौ पश्चा सोमपीथं प्राप्नुतामश्विनावेतस्य देवता यो दुर्ब्राह्मणः

सोमं पिपासत्यश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यद्धूम्रो भवति धूम्रिमाणमेवास्मादपहन्ति ललामः (५७)

भवति मुखत एवास्मिन्तेजो दधाति वायव्यङ्गोमृगमालभेत यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसेयुरपूता वा एतं वागृच्छति यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति नैष ग्राम्यः पशुर्नारण्यो यद्गोमृगो नेवैष ग्रामे नारण्ये यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति वायुर्वै देवानां पवित्रं वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एव (५८)

एनं पवयति पराची वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः पाप्मानं प्रविशति यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं बहुरूपमालभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मात्तमः पाप्मानमपहन्ति प्रतीच्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छत्यप तमः पाप्मानꣳ हते॥ (५९)

ललामः स एव षड्त्वारिꣳशच्च॥ [१०]

इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रन्नरो मरुतो यद्ध वो दिवो या वः

शर्म॑। भरे॒ष्विन्द्र॑ꣳ सु॒हव॑ꣳ हवामहेऽꣳहो॒मुच॑ꣳ सु॒कृतं॒ दैव्यं॒ जनम्॑। अ॒ग्निं मि॒त्रं वरु॑णꣳ सा॒तये॒ भग॒न्द्यावा॑पृथि॒वी म॒रुतः॑ स्व॒स्तये॑। म॒मत्तु॑ नः॒ परि॑ज्मा वस॒र्हा म॒मत्तु॒ वातो॑ अ॒पां वृष॑ण्वान्। शि॒शी॒तमि॑न्द्रापर्वता यु॒वन्न॒स्तन्नो॒ विश्वे॑ वरिवस्यन्तु दे॒वाः। प्रि॒या वो॒ नाम॑ (६०)

हु॒वे॒ तु॒राणा॑म्। आयत्तृ॒पन्म॑रुतो वावशा॒नाः। श्रि॒यसे॒ कं भा॒नुभिः॒ सम्मि॑मिक्षिरे॒ ते र॒श्मिभि॒स्त ऋक्व॑भिः सुखा॒दयः॑। ते वाशी॑मन्त इ॒ष्मिणो॒ अभी॑रवो वि॒द्रे प्रि॒यस्य॒ मारु॑तस्य॒ धाम्नः॑। अ॒ग्निः प्र॑थ॒मो वसु॑भिर्नो अव्या॒त्सोमो॑ रु॒द्रेभि॑र॒भिर॑क्षतु॒ त्मना॑। इन्द्रो॑ म॒रुद्भि॑र्ऋतु॒धा कृ॑णोत्वादि॒त्यैर्नो॒ वरु॑णः सꣳशि॑शातु। सन्नो॑ दे॒वो वसु॑भिर॒ग्निः सम् (६१)

सोम॑स्त॒नूभी॑ रु॒द्रिया॑भिः। समिन्द्रो॑ म॒रुद्भि॑र्य॒ज्ञियैः॒ समा॑दि॒त्यैर्नो॒ वरु॑णो अजिज्ञिपत्। यथा॑ऽऽदि॒त्या वसु॑भिः सम्बभू॒वुर्म॒रुद्भी॑ रु॒द्राः स॒मजा॑नता॒भि। ए॒वा त्रि॑णाम॒न्नह॑णीयमाना॒ विश्वे॑ दे॒वाः सम॑नसो भवन्तु। कुत्रा॑चि॒द्यस्य॒ समृ॑तौ र॒ण्वा नरो॑ नृ॒षद॑ने। अर्ह॑न्तश्चि॒द्यमि॑न्ध॒ते सं॑ज्ञ॒नय॑न्ति ज॒न्तवः॑। सं यदि॒षो वना॑महे॒ सꣳ ह॒व्या

मानुषाणाम्। उत द्युम्नस्य शवसः (६२)

ऋतस्य रश्मिमाददे। यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः। आवोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्याद॒ꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तराऽसत्। शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उपक्षेति वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ। धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः। दीर्घाधियो रक्षमाणाः (६३)

असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि। तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीꣳ रुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम्। ऋतेनादित्या महि वो महित्वन्तदर्यमन्वरुण मित्र चारु। त्यान्नु क्षत्रियाꣳ अव आदित्यान् याचिषामहे। सुमृडीकाꣳ अभिष्टये। न दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा। पाक्याचिद्वसवो धीर्याचित् (६४)

युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्। आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन। अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञन्दधतु श्रोषमाणाः। इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके। तत्त्वा यामि ब्रह्मणा

वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः॥ (६५)

नामाग्निः सꣳ शवसो रक्षमाणा धीयाचिदेकान्नपञ्चाशच्च॥ —[११][वायव्यं प्रजापतिस्ता वरुणं देवासुरा एष्वसावादित्यो दशर्षभामिन्द्रो वलस्यं बार्हस्पत्यं वषट्कारोऽसौ सौरीं वरुणमाश्विनमिन्द्रं वो नर एकादश॥11॥ वायव्यमाग्नेयीं कृष्णग्रीवीमसावादित्यो वा अहोरात्राणि वषट्कारः प्रजनयिता हुवे तुराणां पञ्चषष्टिः॥65॥ वायव्यं प्रमोषीः॥]

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.
GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita
Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/